

Men werkt aan een plan om de wereldeconomie, die door het vrije spel der maatschappelijke krachten op instorten stond, weer op poten te zetten. Helaas mist men de kennis om dit voor elkaar te krijgen.

Te blijft lachen - S.Carmiggelt - blz. 75)

Inleiding:

Het hierboven aangehaalde citaat verwoordt uitstekend de gevoelens van de leden van de werkgroep AIP over het tegenwoordige, politieke spel in Nederland en de vermaledijde samenwerking met de VVD. Een partij waar wij niets mee hebben en nooit zullen hebben. Bovendien, regeren is vooruitzien, zo luidt het gezegde. Het was alweer Carmiggelt die in de jaren 70 verhaalt over een ontmoeting in het Vondelpark met een mismooedige verzekeringsagent. Deze vertelt hem dat het mis zal gaan met de pensioenen.

“Let op de naoorlogse generatie die in een kort tijdsbestek hun pensioen komt opeisen. De premies zijn daar niet op berekend!”

Die voorspelling is uitgekomen. Iedereen had het kunnen zien aankomen, behalve de politiek, die had andere belangen.

Waarom onze bijdrage:

Toen de leden van de werkgroep AIP vernamen, dat staatssecretaris Klijnsma een consultatieronde zou houden om te proberen toch nog alle ogen in de richting van de pensioenplannen van Rutte II te krijgen, vonden wij de tijd rijp om ons geluid ook te laten horen met als uitgangspunt de sociaaldemocratische principes solidariteit en collectiviteit. In onze bijdrage zullen wij ingaan op de niet zo fraaie overheidshistorie (plus werknemers- en werkgeversorganisaties) betreffende de pensioenen, de verloren gegane (schijn)zekerheden op pensioengebied om daarna tot een oordeel te komen over de kernpunten van het voorliggende voorstel.

Wordt Rutte II een kloon van Lubbers III?:

Toen het ABP –we beperken ons hier tot het ABP omdat dit een onderdeel van de rijksdienst was- in 1996 verzelfstandigd werd, waren daar heel wat ingrepen door de rijksoverheid aan voorafgegaan, met als uiteindelijk resultaat dat het ABP voor de verzelfstandiging al behoorlijk uitgekleeft was. Dit alles ten koste van de premiebetaler en met toestemming, vrijwillig of gedwongen, van de centrales. Wat gebeurde er tussen, bijvoorbeeld, 1988 en 1996?

1. In 1988 werd het ABP op enige afstand van de rijksoverheid gezet, waarvan het tot die tijd integraal deel uitmaakte,
2. Voor 1988 was bij wet geregeld dat het ABP beleggen mocht in Nederlandse guldens, enige op de Nederlandse beurs genoteerde aandelen en deels in onroerend goed, voornamelijk woningen. We herinneren ons vast en zeker allemaal nog wel de ABP vastgoedtak. In 1988 werden de beleggingsregels flink verruimd. Had men de kennis in huis om daarmee om te gaan? Het ABP financierde zo ongeveer de hele Nederlandse staatsschuld en daar wilde men vanaf. Tot zover alles nog redelijk normaal.

3. Februari 1991 was het moment van de motie Paulis. Uitgangspunt van deze motie was het omvormen van het ABP tot een zelfstandige rechtspersoon c.q. zelfstandig pensioenfonds met een eigen bestuur. Deze rechtspersoon zou gaan vallen onder de Pensioen- en Spaarfondsenwet.
4. Onder de kabinetten Lubbers was het de gewoonte geworden om de pensioenpremies, die het Rijk als werkgever volgens de eigen wetgeving aan het ABP verschuldigd was, te verlagen. Dat gebeurde door middel van de uitnamewetten. De premies waren daardoor niet kostendekkend meer en de vermogenspositie van het ABP bleef achter bij de verplichtingen. Geen fraaie vertoning van de rijksoverheid, maar een kat in nood maakt rare sprongen, ook toen al.
5. De centrales, het ABP, de verzekeringskamer en de Raad van State tekenden bezwaar aan tegen de uitnamen, die actuarieel niet verantwoord waren. Uit prognoses bleek in die tijd dat de genomen risico's groot waren, want door de voortzetting van de uitnamen door het Rijk zou het vermogen van het ABP na veertig jaar geheel verdwenen zijn. Zonder schuldbesef ging men echter door en dit gedrag werd zonder problemen door het Parlement geaccepteerd en geaccordeerd. Men kan zich afvragen of de leden van het Parlement wel over voldoende kennis en kunde bezaten –en bezitten- om alles te beseffen. Wat dat betreft zijn er parallellen te trekken met het heden.
6. Artikel 8 van de ABP-wet bevatte een onvoorwaardelijke toezegging tot een welvaartsvaste indexatie, hoewel die steeds achter liep bij de ontwikkelingen in de marktsector.
7. Door de uitnamen daalde de dekkingsgraad van het ABP voortdurend en zou men op den duur niet meer aan de verplichtingen kunnen voldoen.
8. In 1992 was de achterstand van de betaling van de Rijksbijdragen aan het ABP al opgelopen tot ruim 32 miljard gulden. Het Rijk verkeerde in geldnood en dacht op deze manier, over de ruggen van de werknemers, zijn financiën op orde te krijgen. Dit bedrag stond als schuld aan het ABP op de balans. Zodoende kon de accountant zijn goedkeuring aan het jaarverslag hechten. Het verdient aanbeveling om de jaarrekeningen van het Rijk na te pluizen op mogelijke herhaling van dit gebeuren.
9. Uiteindelijk werd het ABP in 1996 verzelfstandigd en achtergelaten met de volgende nooit afgeloste schulden van het Rijk:
 - a. Een schuld aan het ABP van ruim 32 miljard gulden
 - b. Door de afschaffing van de welvaartsvaste indexatie heeft het Rijk een structurele bezuiniging op de uitgaven gerealiseerd van 2 miljard gulden, ten koste van het ABP
 - c. De kosten van de VUT regeling liet het Rijk volledig ten laste komen van het vermogen van het ABP, dit ondanks het feit dat het een rijksregeling betrof

De privatisering van het ABP is mogelijk een terechte beslissing geweest, maar het heeft de ABP verzekerden heel wat gekost en wel:

1. Het afschaffen van de welvaartsvastheid van de regelingen
2. Een verslechtering van de arbeidsongeschiktheidsverzekering
3. Het ABP moest de VUT zelf financieren wat een forse aderlating voor het vermogen van het ABP betekende

4. Het Rijk stak ruim 32 miljard gulden in eigen zak, zonder het ABP daarvoor enige compensatie te bieden

Het concept wetsvoorstel reëel pensioencontract via Rutte I naar Rutte II:

Allereerst begrijpen wij niet dat het voorstel, geboren in het rariteitenkabinet van Rutte, Verhagen en prins carnaval Wilders, door een PvdA staatssecretaris zonder aanpassingen wordt voorgedragen om goedgekeurd te worden. Mochten er wel aanpassingen gedaan zijn, dan spreekt daaruit in ieder geval geen PvdA signatuur en spreekt het onze kiezers niet aan. Verder werd al lezende de gedachte manifest dat het de politiek klaarblijkelijk nog steeds niet lukt om de essentie van een voorstel in een beperkt aantal A-viertjes samen te vatten en duidelijk te maken. Soms kan het weliswaar nuttig zijn om een omstreden plan te verpakken in een grote woordenbrij, omdat die behoorlijk de aandacht van de inhoud kan afleiden. Aan de andere kant kan ook gedacht worden aan de woorden van de beroemde Tsjechische schrijver Karel Čapek:

“Kun je je de leegte voorstellen wanneer iedereen alleen maar zou opschrijven wat van belang is?”

Wat zijn de punten waarop wij kritiek hebben en die het voorstel voor ons niet acceptabel maken? Dat zijn er meerdere, we zullen ons beperken om het geheel leesbaar te houden:

1. **De fasegewijze [per 01-01-2014 naar 2,15% en per 01-01-2015 naar 1¾%] vermindering van de belastingvrije pensioenopbouw.** Hoewel wellicht opgemerkt kan worden dat dit het Netwerk Ouderen niet raakt, moeten we u toch wijzen op een van de sociaaldemocratische principes en wel de solidariteit tussen de verschillende generaties. Het zal voor jongeren onmogelijk worden om een fatsoenlijk pensioen op te bouwen. Zelfs de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd van 65 naar 67 rechtvaardigt een dergelijk ingreep niet. Er zou hoogstens sprake mogen zijn van een aan de leeftijdsverhoging gerelateerde kleine verlaging van de fiscaal gefaciliteerde pensioenopbouw. Gelukkig zijn wij niet de enigen die tegen dit voornemen protesteren. We verkeren in het goede gezelschap van de Raad van State, de AbvaKaboFNV, de ANBO en APG. We wagen ons niet aan rekenwerk, omdat enerzijds iedereen die rekest een eigen agenda heeft met dito uitkomst en anderzijds omdat men geen hogere wiskunde hoeft te hebben gestudeerd om te kunnen aanvoelen dat de jongeren onder ons een forse verlaging van de pensioenmogelijkheden tegemoet kunnen zien.

Er is echter nog iets anders waarnaar gekeken dient te worden. De door het kabinet voorgestelde verlaging van de belastingvrije pensioenopbouw, geeft het kabinet twee besparingsmogelijkheden en wel:

- a. De verlaging van 2¼ % naar 1¾ % levert de schatkist een groot bedrag op dat niet als werkgeversdeel aan het ABP hoeft te worden afgedragen
- b. De verlaging levert de schatkist idem zoveel hogere belastingopbrengst op, omdat het belastbaar inkomen navenant hoger wordt

Kortom, over de ruggen van de werknemers, in dit geval de ambtenaren en zij die daarbij horen, gaat het Rijk geld opstrijken. Staatssecretaris Klijnsma gaat uit van € 3 miljard besparing per jaar. Andere rekenmeesters geven juist aan dat er meer door het Rijk moet worden afgedragen. Nog andere rekenmeester hebben het over een bezuiniging door het kabinet van € 6 tot € 9 miljard. Ga er vanuit dat alle rekenaars hun eigen agenda hebben en rekening moeten houden met het econometrische uitgangspunt “Ceteris Paribus” of “Onder gelijkblijvende omstandigheden”. Dat is op zich al een utopie. Dat maakt alle rekenuitkomsten boterzacht en te vergelijken met de berekening van de investering in de Noord – Zuidlijn in Amsterdam.

2. **Naast de ingreep in de belastingvrije pensioenopbouw, is ook sprake van nieuwe regelgeving, waardoor de pensioenfondsen risicovoller mogen beleggen.** Dit avontuurtje is, volgens ons, ook al eens in de VS uitgeprobeerd. Hoewel een en ander niet geheel met elkaar te vergelijken is, leidde het ertoe dat er op dit moment grote groepen mensen in de VS zijn zonder pensioen. Zij moeten blijven werken tot hun laatste snik.

Met de huidige WW duur (per 2015 nog maar 24 maanden) en de toenemende bijstandsinstream dreigt een armoedeval onder werklozen. Zonder basisinkomen zullen velen niet in staat zijn pensioenpremies af te dragen, laat staan zich verder te verzekeren. Er is immers voor 40 plussers geen werk meer beschikbaar. De vraag zal zelfs gesteld moeten worden of we niet moeten accepteren dat de baanbeschikbaarheid hoger wordt dan de in het verleden gewenste grens van 200.000 frictie werklozen.

Het vrolijke Amerikaanse idee was om iedereen zelf voor zijn/haar pensioen te laten zorgen. Typisch VVD; geldt dat ook voor de PvdA? De opgebouwde premies werden teruggegeven aan de inleggers die verder zelf maar moesten zien hoe hun pensioen te realiseren. Dat gebeurde niet. De saldi werden geconsumeerd. Dat stimuleert weliswaar de economie, maar brengt tegelijkertijd een hoop ellende met zich mee, die pas veel later zichtbaar wordt. Af en toe verschijnt hier ook een econoom bij K&vdB of P&W die meent dat de beste oplossing om uit de crisis te raken, het inzetten [laten verdampen] van het opgebouwde pensioenkapitaal of de ingelegde premies op een levensverzekering is. Dat zou de economie kunnen stimuleren, maar de gevolgen voor de oudedagvoorziening zijn desastreus. Onder het motto dat de economische wetenschap geen empirische wetenschap is en dat economen het zelden met elkaar eens zijn, vinden wij dat aan dit experiment niet begonnen moet worden. Zekerheid voor alles!

3. **“De meest verbreide meningen en wat iedereen voor uitgemaakt houdt, verdienen vaak het meest onderzocht te worden”.**

De hierboven aangehaalde uitspraak van de Duitse filosoof Georg Christoph Lichtenberg (1742 – 1799) geldt wat het Landelijk Netwerk Ouderen binnen de PvdA betreft voor twee zaken die al geruime tijd aan de pensioenen kleven en wel de idioot lage rekenrente die pensioenfondsen moeten hanteren om hun dekkingsgraad te bepalen en de gestegen levensverwachting van de Nederlanders.

- a. De rekenrente:

Voorzichtigheid is de moeder van de porseleinkast. Deze stelling heeft geen uitgebreid empirisch onderzoek. Laat maar eens een muis, of een ander beestje, los in die kast. U weet wat er gebeurt.

Ondanks het feit dat de pensioenvermogens per jaar met vele tientallen, zo niet met honderden miljarden, stijgen en men tevens voldoet aan de lopende verplichtingen, moeten pensioenfondsen met de lage rekenrente blijven rekenen om de dekkingsgraad te bepalen. Waarom? Dat is voor ons een raadsel! Tot nu toe hebben wij geen relatie kunnen ontdekken tussen de beduidend hogere (PGB in 2012 op de beleggingen 13%) rendementen en de opgelegde verplichting. Wij stellen voor dat de verantwoordelijken **iemand met gezag op dit gebied** aanwijzen om voor eens en altijd duidelijk te maken hoe het precies zit en dat ook onweerlegbaar voorrekenet. Voorlopig papegaait iedereen elkaar na; die lage rekenrente moet. Wij kunnen alleen maar zeggen: “O ja, en die hoge rendementen dan?”

b. De langere levensduur en de vergrijzing:

Ook hiervan vinden wij dat het simpele wijzen naar de statistieken niet voldoende is om er voetstoots vanuit te mogen gaan dat de gemiddelde levensduur inderdaad zoveel stijgt als beweerd wordt. Graag willen we wijzen op de bevindingen van emeritus professor Braam (RU Groningen). Ook hij komt op basis van statistieken tot de conclusie dat de stijging weliswaar klopt, maar dat die lang niet zo alarmerend is als ons wordt voorgehouden. Bovendien vlakt de vergrijzing na 1½ decennium weer af en wordt alles normaal. Tot nu toe zijn de berichten zodanig dat de wereld nog net niet aan het vergaan is, maar dat er toch ernstig rekening mee moet worden gehouden dat het wel gebeurt, of om het zo te zeggen: “Gisteren werd er paniek gezaaid en vandaag staat het al een meter hoog”. Ook hier stellen wij voor om iemand met gezag aan te wijzen die voor eens en voor altijd klaarheid in deze zaken geeft. Regeren is vooruitzien; doe dat dan ook en maak niet de fout nodeloze paniek te zaaien.

Tot slot:

Voor ons is het duidelijk dat de kern van het wetsvoorstel behelst dat pensioenaanspraken voor nieuwe uitkeringsgerechtigden meer voorwaardelijk zijn dan in de huidige situatie. Het reële ambitieniveau wordt het genoemd.

Maar wat maakt het uit? Zowel in de opbouwfase als in de uitkeringsfase kunnen pensioenaanspraken zowel opwaarts als neerwaarts worden aangepast. Dit hangt af van de beleggingsresultaten [die ook op dit moment goed zijn] en de rentestand [die op dit moment dramatisch is]. Hierdoor wordt risicovoller beleggen aangemoedigd. We begrijpen goed dat de risico's geheel voor de deelnemers zijn. **Daar zijn wij vierkant tegen.** De zorgplicht van de werkgevers wordt een ondergeschoven kindje. **Dat laat de solidariteit verdwijnen.** Individuele verantwoordelijkheid noemt Rutte dat en dat wordt mede vorm gegeven door de PvdA?! **Het kan geen kwaad “Van Waarde “nog maar eens door te nemen voordat we hierin mee gaan.** Soms moet je belanghebbenden tegen zichzelf beschermen door de solidariteit en de collectiviteit dwingend op te leggen. Niet van deze tijd zegt u. Dit is nog steeds de PvdA!

Er wordt niet meer gesproken van indexering van de pensioenuitkeringen, weer zo'n truc die het er niet beter op maakt. Indexering en pensioenuitkering worden als een geheel gezien. Pensioenuitkeringen en premies volgen, zoals eerder gezegd, het rendement van de beleggingen. De pensioenpremie wil men voor een ruime periode vastleggen zodat er niet teveel schommelingen in de premiebetalingen plaatsvinden. Daarnaast worden in het nieuwe pensioencontract de beleggings- en renterisico's door de uitkeringsgerechtigden en de premiebetalers samen gedeeld. Van pensioenfondsen die onder de norm presteren wordt door het Toezichtkader een herstelplan geëist.

Onze zienswijze is dat het sociaaldemocratische ideaal dat de pensioenwelvaart redelijk wordt verdeeld over alle inkomensgroepen voor een deel al gerealiseerd is door de invoering van het middenloot. Toch groeien de inkomensverschillen vooral in de doelgroep gepensioneerden. De hoge werkloosheid en het verhogen van de pensioenleeftijd versterken dit beeld. Zelfs binnen de verschillende doelgroepen zijn er grote verschillen, zoals bv. spaarzame burgers die vooruit hebben gekeken en zij die het geld (hebben)laten rollen. Wij vinden dat er bij de actieve werknemers en uitkeringsgerechtigden zo vroeg mogelijk arbeidsrechtelijke pensioenpremies worden ingehouden. Absoluut niet vrijblijvend maar collectief en verplicht. Dit zou ook voor ZZP'ers moeten gelden. Hoe regel je dat trouwens als men een aantal jaren achter elkaar verlies draait. Met de huidige zelfstandigenaftrek kan dit verrekend worden. Als deze wordt afgeschaft, wat de bedoeling van dit kabinet is, niet meer en zal er door deze groep geen pensioenopbouw plaatsvinden. Met alle risico's van dien. Wil de PvdA die risico's aanvaarden en voor haar rekening nemen? Het lijkt erop van wel.

Wij onderkennen niet alleen een financieel probleem maar ook een mentaliteitsprobleem. Denk maar aan de verwikkelingen rond de eigen bijdrage in de gezondheidszorg.

Het sociaaldemocratisch verhaal komt absoluut niet uit de verf en is daardoor volstrekt niet wervend. Zeker niet voor de groepen die wij traditioneel aan ons trachtten te binden. Welke verantwoordelijkheden mag je van burgers verwachten? We zijn, als PvdA, bezig met een achterhoedegevecht, want we schijnen het niet voor elkaar te krijgen om de neoconservatieve eigen verantwoordelijkheid die de VVD met verve uitdraagt, te ondermijnen, ten faveure van de groepen die misschien niet vooruit denken, maar dat wel nodig hebben.

Door de onzekerheid van de arbeidsmarkt [een arbeidsreserve van 1½ miljoen Nederlanders] en het teruglopen van het aantal premiebetalers zal in de toekomst de solidariteit m.b.t. het collectieve pensioen onder druk komen te staan. Daar moeten we iets aan doen door middel van een verplichte deelname aan collectieve pensioenfondsen. Hierdoor wordt de instandhouding van het solidaire en collectieve stelsel meer gewaarborgd dan door het neigen van het hoofd richting VVD. De lobby van verzekeringsmaatschappijen voor individuele pensioenen zal toenemen. Een ideologische tegenbeweging is noodzakelijk om de meritocratie en als gevolg daarvan het neoliberale denken terug te dringen. De kans dat de onderklasse met rassé schreden groter wordt, is reëel aanwezig, al weer, met alle gevolgen van dien.

De doelstelling van de pensioenfondsen als corporatie blijft weliswaar intact hoewel het neoliberale gedachtegoed steeds meer doorklinkt, ook binnen onze eigen partij, met als gevolg dat de risico's meer en meer bij de premiebetalers en uitkeringsgerechtigden worden gelegd. De sociaal democratische uitgangspunten van een welvaartsvast, reëel pensioen worden stukje bij beetje om zeep geholpen, alweer met behulp van de PvdA. De financiële markten krijgen te veel invloed en waar dat toe geleid heeft merken we dagelijks.

Het is niet alleen een rekenkundig verhaal. Het gaat om een samenlevingsvisie. "Zonder de PvdA in de regering zou het nog slechter uitpakken", wordt beweerd. Dat zou kunnen maar is niet bewezen. We zullen geen model "het minst slechte" moeten accepteren. Er dient een toekomstvisie te worden ontwikkeld waaraan men kan afmeten of we op de goede weg zijn met een belangrijk onderdeel uit de Sociaal Democratie namelijk inkomenszekerheid ook na de pensioenleeftijd.

Onze conclusie is dat de nieuwe pensioenwet een gevolg is van het neoliberale denken waarmee ook het volk wordt vergiftigd. Het individuele denken, zo van " ik zoek het zelf wel uit". Maar de risico's zijn voor de brave burgers die wel aan hun verplichtingen voldoen. Er is een hoop werk te doen, willen we niet in een sociaal samenlevingsconflict terechtkomen. De pensioenproblematiek verdoezelt de echte sociale problematiek. Het kan een hete herfst worden. Hopelijk wint het gezonde verstand.

Kortom, de leden van de werkgroep Arbeid / Inkomen / Pensioenen van het Landelijke Netwerk Ouderen wijzen het voorliggende pensioenvoorstel van de hand. De verlaging van de belastingvrije pensioenopbouw van 2,25% naar 1,75% is slechts bedoeld om de kas van het Rijk op orde te krijgen en heeft niets te maken met de sociaaldemocratische beginselen, waarnaar wij horen te handelen. Sociaaldemocraat ben je niet voor even, maar je hele leven.

De leden van de werkgroep AIP:

- André van Dokkum
- Frank Duijnhouwer
- Gerard Freijser
- Rob Fiege
- Eric Lentze
- Fred Plantinga (vz)